

Anlam Çerçevesi Açısından OLVIDO

Tülin Arseven*

Türk edebiyatına *Fahriye Abla*, *Ağrı* gibi ölmez şiirler kazandırmış bir şair olan Ahmet Muhip Dıranas, 1909'da Sinop'ta doğmuştur. İlk öğrenimini Sinop'ta, ortaöğrenimini Ankara'da tamamladıktan sonra iki yıl kadar Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde okumuş, bu arada Hakimiyet-i Milliye gazetesinde çalışmıştır. Hukuk öğrenimini yanda bırakıp İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümüne girmiştir. Bu süre içinde Güzel Sanatlar Akademisi Kütüphane Müdürlüğü görevi yapmıştır. Askerlik görevini yedek subay olarak Ağrı'da yapmış olması yaşamını ve sanatını büyük ölçüde etkilemiştir. Askerlik dönüşü Çocuk Esigeme Kurumunda önce Neğriyat Müdürlüğü, ardından kurum başkanlığı görevlerinde bulunmuştur. Bu süre içinde Zafer gazetesinde günlük fıkralar yazmış, Ankara İl Genel Meclisi, Belediye Meclisi üyelikleri yapmış, Anadolu Ajansı Yönetim Kurulu Başkanlığı, Devlet Tiyatrosu Edebî Kurul Başkanlığı, İş Bankası Yönetim Kurulu Üyeliğinde bulunmuştur. 27 Haziran 1980'de Ankara'da ölmüştür (Oktaç:1993:615).

Dıranas, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın şiir anlayışının etkisinde kalmış, ilk şiirlerinde Baudelaire'ci şiire yakın olduğunu göstermiş bu eğilimini, zaman içinde gelişmelere ve değişmelere açık kalmak koşuluyla yaşamının sonuna kadar sürdürmüştür (Oktaç:1993:616).

Hececin olanaklarını Fransız şiirinden damıttığı beğeniyle titizlikle değerlendirmiştir. (Mutluay:1973:266). Şiirimizi dilimizin özlülüğü ve hece ölçüsü içerisinde yeni bir kompozisyona ulaştırmıştır (Karaalioğlu:1980:206). Modern şiirimizde Yahya Kemal'in açtığı "beyaz Türkçe" yolunda ilerleyen Dıranas, ondan ayrı olarak kullandığı vezne hâkimiyetiyle de Türk şiirini aruzsuz düşünemeyenlere cevap vermiştir (Kolcu:2008:339). Yahya Kemal'in öğrencisi

*Doc. Dr. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fak. Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Böl.
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

olan Ahmet Muhip Dıranas, Valéry'nin tesiri ve Ahmet Haşim'in uyandırdığı zevk ile şiiri hayatının meselesi hâline getirmiştir (Enginün:2003:68). O, şiirlerinde kuvvetli bir tabiat sevgisi ve aşk duygusunu işleyerek bir boşluğu doldurmak istemiştir. Halk şiiri geleneğiyle Fransız şiiri, özellikle Baudelaire'den gelen zevki, güzelliklere trajik bir duygu ile yaklaşmasını sağlamıştır (Enginün:2003:72). Ahmet Muhip Dıranas'ın şiiri sıradan ile sıra dışı arasında sallanıp durmaktadır ve dönemin tüm ideolojik gel-gitleri, sarsıntıları, arayışları onun şiirine sinmiştir (Oktay:1993:619). Dıranas'ın şiirleri muhteva bakımından zengin, söyleyiş bakımından tamamen yeni ve orijinaldir (Ercilasun: 1997:201).

Orhan Veli ve arkadaşlarının şiir alanında kopartıkları fırtınadan en büyük zarar Dıranas görmüştür. Şiirin nirengi noktaları çok kısa süre içinde değişmiştir. Garip şiirinin fıçkırmasıyla Dıranas bir günde gözden düşmüştü; 1955'lerde Garip akımının gücünü yitirmesiyle tekrar saygınlığını kazanmıştır. Bu yıllarda Dıranas aranan, özlenen bir şairdir ancak o eski dargınlığı onu şiirden koparmış, daha sonra yazdığı şiirlerde ise çözülmüştür (Oktay:1993:616,617).

Dıranas, gerek söyleyişi gerek duyarlılığı, gerekse temaları açısından o günlerin egemen hece şiirinden gerçek bir kırılmayı temsil etmektedir. Çünkü o, bir yanılla değişmekte olan şiire katıl(a)mamıştır. O şiiri sezmıştır ama kendisine biricik şiirsel/estetiksel çözüm olarak görünen egemen şiir söyleminin yıkımını benimsenememiştir. Dıranas, devrimci olamamıştır; evrimcidir (Oktay:1993:618).

Dıranas, Fransız şiirinden ve Baudelaire, Rimbaud, Apollinaire gibi şairlerinden etkilenmiştir. *Şiir Sanatı* adlı kitabında Erdoğan Alkan,

"Cumhuriyet döneminin ilk şairlerinden Ahmet Muhip Dıranas, şiir yazmaya başladığında kimi örnek alacaktır? Kendinden öncelilere öykündü. Ülkü dergisinde kötü şiirler yayınladı. Zaman geçince anladı olmuyor, bir şeyler var eksik kalan. Başladı kitapları Türkiye'ye girmiş, ünlü Fransız şairlerini incelemeye. Büyük şair sezgisine sahip olduğu için Arthur Rimbaud'yu inceledi. Butün şiirlerini içeren "Şiirler" adlı kitabı Rimbaud'dan esinlenen bir diğer dizeyle biter.

Dıranas'ın yalnız Baudelaire'den etkilediği sanıldı. Çünkü, şiir yazdığı yıllarda Türkiyeye bütün olarak yalnızca Baudelaire çevrilmişti. Rimbaud ise Sabahattin Eyüboğlu'nun yaptığı "Sarhoş Gemi" ve Orhan Veli'nin "duyuru", "Olülya ve Saadet" çevirileri ile biliniyordu. Dıranas'ın okuduğu Susuzluk Güldürüsü (Comédie de la Soif) ise ne ders kitaplarında ne de Fransız şiir antolojilerinde vardı. Rimbaud'yu iyi okuyan Dıranas bu şiirden önce dış biçimi alıyor, sonra özü. Hangi özü? Yüklemleri çekimsiz kullanmak. Ayrıca Dıranas kendi şiirinde Rimbaud şiirindeki gibi büyük harfler kullanmaktan da çekinmiyor."

diyerek bu konudaki görüşlerini dile getirir (Alkan:1995:465). İster Baudelaire'den ister Valéry'den ister başka bir şairden etkilenmiş olsun, Ahmet Muhip Dıranas, dönemini ve kendini sonraki kuşakları etkilemiş oldukça özel bir şair; başlığını İspanyolca

"unutuş" anlamına gelen bir sözcükten alan *Olvido*¹ ise Türk şiir sanatının en güzel örneklerinden biridir.

Hoyrattır bu akşamüstleri daima.

Gün saltanatıyla gitti mi bir defa

dizeleriyle hemen bütün şiir severlerin diline yerleşen bu güzel eser, bu çalışmada "içerik/öz" ve "sunuluş" olmak üzere iki açıdan değerlendirilecektir.

Hayli uzun olan bu şiir için söylenilebilecek ilk söz etkileyiciliği ve başlıkla içerik arasındaki mükemmel uyumdur. Daha ilk dizede şair, günün kısa bir anı olan akşamüstüne "hoyratlık" özelliğini yüklemiştir. Hoyrat sözcüğünün sözlük anlamı kaba, kıncı ve hırpalayıcıdır. İnsana özgü bu betimlemeyi hak etmek için akşamüstüler ne yapmışlardır, sorusunun yanıtı ikinci dizede ve daha sonra gelenlerde dir. Ama burada ikinci dizenin ve "hoyrat akşamüstüler"den önce yaşanan zaman diliminden nasıl söz edildiği üzerinde durmak gerekir. Çünkü gün, saltanatıyla gitmekte ve muktedir, ağırbaşlı ve hoyrat akşamüstüne karşın nazik, nazlı bir edayla hatmaktadır. Ayrıca gün, gidişyle ardında derin bir yalnızlık bırakmaktadır. Güneşin batışıyla birlikte doğanın renklerinde de değişim yaşanır. Ancak bu renk değişimi nitelenirken "çığlık" sözcüğü kullanılır. Günün çekildiği bahçelerde ondan kalan boşluğu, renk çığığı doldurur. Çığlık, okuru bir anda "kimsesizlik, yalnızlık, korku, boşluk, vb" olumsuz birçok çağrışıma götürür. Ardından bir elin, bir bohçadan lavanta çiçeği kokan kederleri çıkardığı bilgisi gelir. Bu noktada bu dizeler, insanın içinde çok derinlerde kalan anılarını, bir daha elde edilemeyecek güzellikleri, adeta kaybolmuş cenneti anımsatır. Bu ise kişide kederi doğurur. Şiirin bu dizeleri, her okurda kendi yaşam deneyimine göre farklı duygulanmalar yaratacaktır. Lavanta çiçeği kokan kederler,² yitip giden çocukluğu ve bir annenin lavanta çiçekleriyle dolaplara yerleştirdiği tertemiz çamaşırları düşündürebileceği gibi, lavanta kokan bir sevgilinin ve büyük bir aşkın tatlı ama bir daha geri getirilemez günlerini ve daha pek çok farklı düşünceyi çağrıştırabilir. Şiirin ilk bendi okurun düş dünyasını harekete geçirmede ve insanın iç dünyasını altüst etmede hayli başarılıdır. Üstelik de "Olvido/Unutuş" başlığıyla son derece uyumlu bir giriş bölümü oluşturur.

¹ Memet Fuat (1992). Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi, Adam Yay.,6. Basım, İstanbul, 142,143.

² Erdoğan Alkan, *Olvido'nun bu dizelerinde Baudelaire'in etkisi olduğu tezini öne sürmektedir.*

'Jean Pellerin'in 'Dönüş Türküsü' şairini Cihan Velâ 1947'de çevirdi ve bu şiir Varlık Dergisi'nde yayımlandı. Pellerine, 'Leylak kokan, Leylak rengi bir duman' diyor. Duranas da buna benzer bir imge kullanıyor:

'Bir el çıkarmaya başlar bohçabirden

Lavanta çiçeği kokan kederleri'

İlginç olan yan, Duranas'ın şiirinde hemen az sonra duman ile keder arasında da bağlantı kurulması:

'Bir duman yükselir gibidir kederden' (Alkan:1995:473,474).

İkinci bend, ilk dizedeki "hoyrat"lığı destekler niteliktedir. Pişmanlıklar dalga dalga hücum etmektedir. Dalga dalga zarfı, insanın çektiği acının yudum yudum, tam etkisi azaldı derken daha şiddetli bir darbe olarak yaşadığının vurgulanması açısından iyi bir seçimdir. Yine bu pişmanlıkların dalga dalga hücumu, insanın bilincinin altlarına ittiği, anımsamak istemediği ve muhkem kaleler ardına sakladığı anıların su yüzüne çıkarmaya, "unutuşun tunc kapisını" kırmaya zorlamaktadır. Bu müthiş saldırıda ruh, atılan oklarla delik deşik olur. Bu nokta insanın iç dünyasındaki çatışmanın su yüzüne çıktığı andır. Benliğin bir köşesine atılmış, üzeri sıkıca örtülmüş duygular, zamanın ve mekanın zorlamasıyla baskıdan kurtulur ki bu da insanın kendi benliğine mağlup oluşudur. Bundan sonra bu mağlubiyetin sonuçları görülür.

İşte doğduğun eski evdesin birden.

dizesiyle ilk bentte sözü edilen lavanta çiçeği kokan kederin ne olduğu netleşir. Artık okur, yitip giden çocukluk günleri, lavanta kokulu bir eve, bir yuvaya ve geçmişe duyulan özlemin iç burkan yalnızlığında bulur kendini. Yolunu gözleyen lamba ve merdiven, susmuş ninnilerle gıcırdayan beşik ve cümle yitikler, mağluplar, mahzunlar ve bunların getirdiği birçok anı artık kaçınılmaz olarak insanın benliğini sarmıştır.³ "Yitik, mağlup ve mahzun" üçlemesi üzerinde durulmaya değerdir. Aslında her üç sözcük de aynı kişi ya da kişileri çağırıyor gibi görünse de her birinin oluşturduğu duygulanımlar farklıdır. "Yitik" yitirilen, bir daha elde edilemeyecek olanı; "mağlup" yaşam karşısındaki başarısızlığı; "mahzun" ise öncelikle arkada kalanı ama çok daha geniş bir yelpazede birçok konudaki yoksunluğu çağırılmaktadır. Şair, başlığa koymayı uygun gördüğü "olvido" sözcüğünün Türkçesi olan "unutuş"u bu bendin ikinci dizesinde kullanarak okuru belli bir ana duygu etrafında tutmaktadır.

Üçüncü bentte bireyin iç dünyasında yitirilen güzelliklerin, anıların oluşturduğu yara biraz daha dinmiş gibidir. Bu bölümde bir duygu olarak özlem, pişmanlıktan daha ağır basmaktadır. Söylenmemiş aşkın, yarım kalan şiirin güzelliği dile getirilir. Duyguyu etkili kılan yaşayamamışlıktır. Ardından insanın bilinçaltında sakladığı anılarından biri daha su yüzüne çıkar. İnsan, bir gün yağmur kokan bir sabaha karşı camı açtığını; duran bir bulutu, bir kuşun uçtuğunu; bir taşın üzerinde çöküp ekmek yediğini anımsar. Bunları güzel kılan, aşktır. Bir önceki bentte baba ocağına, ana kucağına duyulan özlem dile getirilirken, burada şairin benliğini saran gençliğin ve aşkın getirdiği mutluluklar yer alır. Aşklar bir yaz, halay çeken kızlar misali uçup gitmiştir ve dördüncü bentte geçmişe duyulan özlemin yerini tekrar yitirilenlerin verdiği acı alır.⁴

³ Dıranas'ın şiirinde bellek anımsamakla kalmayıp yaşamaktadır ve geçmişin anılarında kendini deneyimlemektedir. Olvido, geçmişle şimdinin bir alışımıdır (Edip Cansever: Aktaran, Oktay:1993:622).

⁴ Olvido şiiri günün ağır bir bulut gibi gecenin üzerine devrildiği akşamüstü vaktinin öznedeyimlediği ve tamamı hatıraları malı olan 'unutulmuş' şeyler üzerine kurgulanmıştır. Manzumeyi sürükleyen duygu 'hatırlama'dır. Unutuşun penceresinden hatıralar ormanına bakan bir öznenin kendi özel tarihinden hatırlayabildiklerini sıralı bir dizge izlemeden dile getirmesidir. Durgun suya atılan taşın yaydığı dalgalar gibi özne hatıraların labirentinde kendi iç yokluğuna çıkarak oradan devşirdiği hayabına dair resimleri tekrar yaşama çabası içine girmiştir <http://www.akpinardergisi.com/dosyalar/olvido.html> (24.03.2009).

Üçüncü bentte dile getirilen gençlik aşklarının insana verdiği mutlulukların, güzelliklerin yerini dördüncü bentte birden derin bir hüznün alır. Aşklar kol kola girip halay çeken kızlar misali çekip gitmiş olmalıdır. Burada "olmalı" sözcüğü bilinçli bir seçimin ifadesidir. Çünkü insanın yaşamından günleri, ayları, yılları, gençliği ve sevinçleri hızla kayıp gitmekte, insan ise bir şeylerin elinden kayıp gittiğini ancak kaybettiğinde anlamaktadır. Bu kadar müstehcen ifadeler ancak bu denli başarılı bir biçimde üstü örtülü olarak anlatılabilir. Dıranas hayli başarılı ve hayli kapalı bir biçimde gece kuytu bahçelerde, ay ışığı altında sevdalıların buluşmasını dile getirir. Bu dile getirişte, bahçede yaşanan buluşmalardan ve bunların yarattığı çağrışımlardan öte, bir insanın bugün artık sahip olamadığı, belki de olmayacağı birtakım unsurlardan dolayı duyduğu hüznü duyumsanır.⁵

Beşinci bent, bir öncekini destekler niteliktedir. "Yalan yeminlerin tanığı çiçekler", "edebi aşkın" dönüşünü "artık olmayacak baharlar" içinde beklemektedirler. İnsanın elinden zamanın ve sahip olunan tüm güzelliklerin kayıp gidişi ancak bu kadar içten bir anlatımla ifade edilebilir.

Ey, ömrün en güzel türküsü aldانیş!

Aldan, gelmiş olsa bile ümitsiz kış;

dizeleriyle bahçeye gelen kıştan, insanın ömrünün kışına, başka bir deyişle sonuna gelindiğinin bilgisi verilir. Kış sözcüğünün, soğuk, yalnızlık ve kimsesizlik çağrışımları hüznü bir kat daha artırır.

Altıncı bent ise bir kadına sesleniş olarak kurgulanmıştır. Bu kadının özelliği, bir parlıt gibi görünüp kaybolmasıdır. Parlıtı sözlük anlamı göz önüne alındığında "ihtişam, parlaklık, arzu edilme" gibi sözcükleri anımsatırken, aşkın ölümsüz aynasında bir kez bile gülüşü görülmemiş olma özelliğiyle bu kadın, elde edilememişliği düşündürmektedir. Anıların uyandığı bu vakitte esen dallar arasından görünen hep bu kadındır.

Yedinci ve son bentte ise şair şiirine ad olan "unutuş, unutma" eylemine seslenir. Karşıt anlamlı iki sözcük olan "unutuş" ve "anımsama" burada iç içe geçmiş olarak kullanılır. Birtakım anıların unutulması, söz konusuysa aslında anımsanması da söz konusudur ve şair,

⁵ Ali İhsan Koltcu bu şiire ilgili olarak, Ahmet Muhip Dıranas: Unutuştan Aldanışa Bir Hatırlama Öyküsü-Ovidio başlıklı yazısında şöyle demektedir: *Artık aşklar halay çeken kızlar misali kolkola çekip gitmiştir. Gende yorğun erkekleri geceye bırakan geçmiş zaman etekleri diye tasvir edilen 'yorucu aşklar' kâimdir. Özne bu kez aşkın dönüp dolayı geldiği cinsellik noktasındadır. Cinsellik ihtiyar aşkçı kuytu bahçelerde sürüklenip gelen ayrıştı gibi fısıltıyla ve nazla yaşanan bir durumdur. Cinselliğin bu denli örtük ve mahrem bir bağlamda veriliş olması doğru bir tespihle hatıramın bu işlevle ilgili resimlenişin net alınmasından kaynaklanmaktadır. Cinselliğin bakıyesi geceye bıraktığı yorğun erkeklerle ifadesini bulur. Bu aynı zamanda tek yönlü bir aşkın da göstergesidir.* (<http://www.akpinardergisi.com/soysoylar/olvidio.html> 24.03.2009)

Ey, unutuş! Kapat artık pencereni,
 Çoktan derinliğine çekmiş deniz beni;
 Çıkamaz artık sular altından o dünya.

derken, anıların anımsamış olmaktan dolayı sitemi, gerçekte hafızasının unutmaya eylemine değil, anımsama eylemine dir. Bu noktada artık şairin içinde duyduğu hüznün değil, kederidir. Şair, kederi "duman" imgesiyle ele alır. Bu öyle bir dumdur ki, dört bir yana dağılır ve bu nedenle de amansızdır. Son olarak şair, bu korkunç gamlardan kurtulmak için "unutma" eylemine sığınır ve "Ey unutuş! Kurtar bu gamlardan beni." diyerek şiiri bitirir. Buraya kadar içeriği üzerinde kısaca durulan bu şiirin her okurun düşünce ve duygu dünyasında farklı çağrışımlar yapacağı gözden uzak tutulmamalıdır.

II

Sanatçının çeşitli duyularıyla algıladığı özel, özgün bir görüntünün dile aktarılışı; bir betimleme değil, öznel bir yorumlama (Aksan:2006:32) olarak tanımlanan imge şiirin en önemli ögesidir. *Olvıáo*, en başta, daha ilk dizede "hoyrat akşamüstü" gibi oldukça güçlü ve güzel bir imgeyle başlar. Akşam günün bir bölümü olarak Türk şiirinde çok farklı biçimlerde dile getirilmiştir. Ancak, "hoyrat" sözcüğüyle nitelenmesi yenidir. Şiirin ikinci dizesi yine özgün bir imgeyle okurun karşısına çıkar:

Gün saltanatıyla gitti mi bir defa

söyleminde akşamın hoyratlığının karşısında sakin, muktedir, vb. çağrışımları akla getiren "saltanat" ile gündüzün birlikte ifade edilmesi de iki zaman diliminin insanın ruhunda yarattığı etki açısından iyi bir karşılaştırmadır. Bu noktada şair, iki imge ile insanın dingin olan ruhunun yavaş yavaş iç huzursuzluğa varışının zeminini kurar. Yine aynı bentte, bir elin bolıçadan lavanta çiçeği kokan kederleri çıkarması, hem iç huzursuzluğun başlangıcını hem de hatıraların zihinde canlanmaya başlayışını ifade eder.

Pişmanlıkların dalga dalga hücum etmesi imgesi de "hoyrat" sıfatını tamamlar niteliktedir. "Hücum" ve "hırpalama" sözcükleri anlam açısından birbirini bütünlemektedir. "Unutuş"un tunç kapılı, muhkem bir kale olarak tasarımı da pişmanlıkların hücum etmesi benzetmesi ile örtüşmektedir. Unutuş kalesine atılan oklardan zarar gören, parça parça olan ise ruhtur. Bu parça parça olan ruh, derinliklerinde yer alanları yavaş yavaş su yüzüne çıkarmaya başlar.

Aşkları halay çeken kızlar misali uçup gitmesi, eteklerin ay ışığı gibi sürüklenip salınarak ve fesliyle kaybolması, yalan yeminlerin tanığı çiçeklerin artık olmayacak baharlar içinde ebedi aşkın dönüşünü beklemesi, yine kar üzerindeki ayak izlerinin bir daha dönmeyecek olan aşkın serpdiği çiçekler olarak tanımlanması özgün imgelerdir.

Yağmur kokan sabah irgesi ise, Cenap Şehabettin'in "saat-i semen-fâm" tamlamasını akla getirmektedir.

Bir şiirin pek çok kişiye ulaşabilmesi, nesiller boyu okunup anlaşılabilmesi dil ve anlatıma bağlıdır. Türk edebiyatına şöyle bir göz atıldığında dilin ağır olduğu ve yabancı sözcüklerle kurulduğu şiirlerde –şiir ne kadar güçlü, ne kadar özgün olursa olsun– anlaşılama ve sonraki kuşaklara ulaşamama gibi bir durumun ortaya çıktığı görülecektir. Bu noktada Orhanas'ın şiirlerinde son derece yalın bir dile başvurduğu, Türkçenin hemen bütün imkanlarından yararlandığını söylemek yanlış olmaz.

Bir el çıkarmaya başlar bohçamızdan

...

Çöküp peynir ekmeğe yediği bir taş...

...

Macerası çoktan bitmiş o şeylerden.

...

gibi birçok dizede şiir konuşulan dilden yararlanmakta; rahat, doğal ve içten bir söyleyişe yönelmektedir.

Ve ruh, atılan oklarla delik deşik;

...

Ve cümle yitikler, mağluplar, mahzunlar...

...

Ya sizler! Ey geçmiş zaman etekleri,

İhtiyar ağaçlı, kuytu bahçelerden

Ay ışığı gibi sürüklenip giden;

Geceye biralup yorgun erkekleri

Sahnenin etekler fısıltıyla, nazla.

dizelerinde eksiltili anlatımdan yararlanılmakta; şiirin bütününde kimi zaman tek dizede, kimi zaman birkaç dize içinde tamamlanan cümleler ağırlıklı olarak yer almaktadır. Şiiri oluşturan sözcükler göndergesel (temel) anlam noktasında gözden geçirildiğinde dikkate değer bir durum söz konusudur.

Hatırlar birgün camı açtığını,

Duran bir bulutu, bir kuş uçuşunu,

Çöküp peynir ekmeğe yediği bir taş...

Bütün bunlar aşkın güzelliğyledir.

dizelerinde sözcükler tamamen göndergesel anlamlarında kullanılmışlardır. Buna karşın şiirin bütününde daha ilk dizeden başlamak üzere, ifadelerin connotative⁶ olduğu görülür. Şiirde başarıyı artıran bu connotative oluş, daha ilk başta *Ovidio*'nun adında yaşanmaktadır. *Ovidio*, "unutuş" anlamına gelmekle birlikte şiirde baştan sona bu kavramın karşıtı olan "anımsama" anlamı ve bunun yarattığı duygu ve düşünceler verilmektedir. Öznenin benliğini bütünüyle çocukluk, geçmiş, anılar, aşklar, pişmanlıklar ve bütün bunların beraberinde getirdiği duygulanımlar sarmaktadır. Bu ver alışı yazarın kurduğu ifadeler, connotativedir.

Edebi metinlerin estetize edilmesinde edebî sanatların rolü oldukça büyüktür. Edebi sanatlar, bir anlamda şiirin felsefi yorumudur. Tarihsel bilincin edebî sanatlar aracılığıyla yeniden üretildiği söylenebilir. Bireylerin ve toplumun estetize edilmesi edebî metinlerde / özellikle şiirlerde belirirken, şiirlerin de estetize edilmesi edebî sanatlar aracılığıyla gerçekleşir (Aktaş:2002:2). Dıranas, *Ovidio*'da kederleri lavanta çiçeği kokan bir halde, unutuşu muhkem bir kale; akşamüzerini hoyrat, günü saltanat sahibi, pişmanlıklar hücum eden askerler, lamba ve merdiveni yol gözleyen birer kişi olarak tasarlamaktadır. "Susmuş ninnilerle gıcırdayan beşik"te tezat sanatının güzel bir örneğini verip "ihtiyar ağaçlı kuytu bahçeler" tanımlamasında kişileştirmeye gitmektedir.

Aldan, gelmiş olsa bile ümitsiz kış;

dizesinde ise "aldan" sözcüğünün kökü olan al, aldaniş sözcüğünün ilk hecesidir. Ayrıca al; aldatma, hile, düzen, tuzak anlamına gelmektedir. Bu noktada aslında şair, aldaniş sözcüğünün etimolojisine okuru yönlendirerek, farklı açılardan düşünmeye itmektedir.

**Ya sen! Ey sen! esen dallar arasından
Bir parıltı gibi görünüp kaybolan,
Ne istersin benden bu akşam saatinde?**

dizeleri ise istilham sanatının güzel bir örneğidir. Şiirde nida sanatının örneğine de rastlanmaktadır:

**Ey unutuş! Kapat artık pencereni,
Çoktan derinliğe çekmiş deniz beni.**

Dıranas, "hoyrat, saltanat, lavanta, tunç, yağmur, ihtiyar, çiçek, amansız"

⁶ Şairin sözcüğe sözlük anlamı dışında yüklediği anlamdır. Geleneksel anlambilimdeki yan anlam ya da ikincil anlam terimleriyle karşılanan kavram değildir.

sözcüklerinin duygu değerlerinden yararlanır. Bu sözcükleri kullanırken de bunların zihinde yaptıkları ilk çağrışımları temel alır. Ayrıca şair, "renk çığıltı, susmuş ninniler, geçmiş zaman etekleri" gibi alışılmadık bağdaştırmalar aracılığıyla da şiirin dokusunu güçlendirme yoluna gider. Renk çığıltı sözü canlıya özgü bir durumu cansız bir varlığa yüklemenin ötesinde insanın iç dünyasındaki çaresizliğin anlatımına zemin hazırlamaktadır. Susmuş ninnilerde ise tamlamayı oluşturan iki sözcük arasında karşıtık ilgisi kurularak, çaresizlik, yalnızlık ve daha çok bir yok oluşun altı çizilir. Geçmiş zaman eteklerinde de insana özgü gerçek bir durumun soyut bir kavrama yakıştırılması söz konusudur. Tüm bu bağdaştırmalar şiiri kuran imge, söz sanatları gibi pek çok unsurla birleşerek okuru bir iç huzursuzluğuna götürüp geçmişi sorgulamaya zorlamaktadır. Şair,

Yolunu gözlüyor lamba ve merdiven

dizesinde yolunu gözlemek deyimini lamba ve merdiven nesnelere kişileştirerek yeniden üretilmiş güçlü bir söyleyişe ulaşmaktadır.

Biçim bakımından ele alındığında *Olvidá*'nın eşit düzenli ve serbest biçimde olduğu görülür. Toplam yedi bentten oluşan şiirin her bendi yedişer dizeden kuruludur. aabccba fddffed ... uyak düzeniyle giden şiir on ikili hece ölçüsüyle yazılmıştır. Dize sonu ses yinelemeleri açısından şiir incelendiğinde, şairin hem redife hem de uyağa yöneldiği görülür. İlk bendin birinci ve yedinci dizeleri aynen tekrarlanırken, üçüncü bendin birinci ve yedinci dizelerinde ses uyumu "aşkın güzelliğiyledir" ifadesinin yinelenmesiyle sağlanır ve bu iki dize arasında uyak yoktur. Benzer bir durum, beşinci bentte de söz konusudur. Bu bendin ikinci dizesi "Yalan yeminlerin tanıdığı çiçekler" ile son dizesi olan "Dönmeyen aşkın serptiği çiçekler"de çiçekler redifi çıkarıldığında geriye tanıdığı/serptiği sözcükleri kalmaktadır ki bunlar arasında da ses yakınlığına dayalı bir uyak söz konusudur. Altıncı bendin birinci ve yedinci dizeleri

Ya sen! ey sen! esen dallar arasından

...

Sensin hep, sen, esen dallar arasından.

şeklinde. Bu iki dize arasında da yinelemeye dayalı bir ses uyumu görülmektedir. Son bende bakıldığında da ikinci ve yedinci dizelerdeki "beni" sözcüğünün redif olduğu ve bunlardan önce gelen deniz ve gamlardan sözcükleri arasında uyak bulunmadığı görülecektir. Bu bentler ve dizeler dışında kalan dizelerin son seslerinde yarı, tam ve zengin uyak çeşitlerinin hemen hepsinden yararlanılması söz konusudur.

Ya sen! ey sen! esen dallar arasından

...

Sensin hep, sen, esen dallar arasından.

dizelerinde s, n ünsüzleri ile e ünlüsünün tekrarından doğan ve içeriği kuvvetle yansıtan bir alliteration vardır. Şiir, bu altıncı bende gelene kadar içerik olarak geçmişten, anılardan, pişmanlıklardan ve bunların yarattığı duygulanımlardan söz eder. Daha önceki bentlerde aşkın güzelliğiyle, ebedî âşık, dönmeyen âşık, vb. tamlamalarla aşk olgusunu dile getirir. Ancak bu bentte "sen" ifadesiyle üstü örtülü verilen aşk ve âşık netleşir. Bu iki dizenin birbirine oldukça yakın seslerle tekrarıyla da şiirin baştan beri dile getirdiği duygu ve geçmişe yönelik anımsamaların insanın içini buran, inciten gerçekler noktasına vurgu yapılmaktadır.

Ya sizler! ey geçmiş zaman etekleri

...

Ya sizler! Ey geçmiş zaman etekleri,

...

Ey, ömrün en güzel türküsü aldaniş!

...

Ya sen! ey sen! esen dallar arasından

...

Ey unutul! kapat artık pencereni,

...

Ey unutul! kurtar bu gamlardan beni.

Ve ruh, atılan oklarla delik deşik;

...

Ve cümle yitkiler, mağluplar, mahzunlar...

dizelerinde "anaphore"⁷ yönelen şair, yinelemelerin şiirde yarattığı etkileyicilikten yararlanma yoluna gitmiştir. Bu yinelemeler sağladıkları vurgu eşlikleri ile belli bir ritim kazandırıp şiirin etki gücünü artırmıştır.

Ahmet Muhip Dıranas, bütün sanat yaşamı boyunca yalnız bir şiir kitabı çıkarmıştır. İlk şiir denemelerinden yaklaşık elli yıl sonra 1974 yılında, dergilerde çıkan şiirlerini bir araya getirir ve kitabın çıkışı 'yılın sanat olayı' olur. Buna rağmen,

⁷ Önyineleme, tekrar sanatı.

Dıranas'ın şiirleri her yerdedir: Ders kitaplarında, antolojilerde, takvim yapraklarında... Bu elli yıllık uzun bekleyişin arkasında da yine titizlik ve şiirleri 'şarap gibi eskitmeye bırakmak' yatar. Kendi deyişiyle "şiirin sirkeleşip sirkeleşmediğini" görmek ister. Şiir kitabı yayımlanmamış olmaktan da hiçbir zaman pişmanlık duymaz. Hatta *"Bunları yazdığım zamanlardaki gibi ikide bir kitap halinde yayımlanmış olsaydım, bugün o şiirlerimin birçoğundan belki de utanacaktım"* der (Milliyet: 7 Nisan 2009). Dıranas'ın şiirlerini kitap olarak yayımlanmamasına karşın yine de şiirleri yıllar yılı elden ele, dilden dile dolaşmış, Türk edebiyatının unutulmazları arasına girmiştir. Bu noktada şiirde önemli bir öge olan kalıcılığın sadece *Olvido*'da değil, şiirin birçok şiri için söylenebilecek bir özellik olduğunu belirtmek yanlış olmaz.

KAYNAKÇA:

- Aksan, Doğan (2006). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili (Dilbilim Açısından Bakış)*, Engin Yayınevi, 6. Basım, Ankara.
- Altaş, Hasan (2002). *Edebi Sanatlar*, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Alkan, Erdoğan (1995). *Şiir Sanatı*, Yön Yayıncılık, İstanbul.
- Enginün, İnci (2003). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergah Yay., 4. Basım, İstanbul.
- Ercilasun, Bilge (1997). *Yeni Türk Edebiyatı Üzerine İncelemeler -1-*, Akçağ Yay., Ankara.
<http://www.akpinardergisi.com/dosyalar/olvido.html> 24.03.2009.
- Karaalioğlu, Seyit Kemal (1980). *Türk Şiir Sanatı*, 2. Basım, İnkılâp ve Aka Kitabevleri, İstanbul.
- Kolcu, Ali İhsan (2008). *Cumhuriyet Edebiyatı I*, Salkımsöğüt Yayınevi, Erzurum.
- Milliyet (07.04.2009). "Türk Şiirinde Mutlu bir Rastlantı Ahmet Muhip Dıranas", Haberi yapan: Semiha Şentürk.
- Mutluay, Rauf (1973). *50 Yıllık Türk Edebiyatı*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Okday, Ahmet (1993). *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı 1923-1950*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara.

ÖZET

Anlam Çerçevesi Açısından OLVIDO

Ahmet Muhip Dıranas, Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatının güçlü şairlerinden biridir. Türk şiir sanatına son derece güzel ve unutulmaz şiirler kazandırmıştır. Bu güzel ve unutulmaz şiirlerden biri de *Olvido*'dur. "Anlam Çerçevesi açısından *Olvido*" başlıklı bu çalışmada *Olvido*, içerik/bz ve sunuluş olmak üzere iki ayrı açıdan incelenecek ve şiirin anlam çerçevesi açısından bir değerlendirilmesi yapılacaktır.

Anahtar sözcükler: Olvido Dıranas Türk Şiiri Türk Edebiyatı

ABSTRACT

Ahmet Muhip Dıranas is one of the distinguished poets of modern Turkish Literature. Very precious and unforgettable poets was won to Turkish poets by Ahmet Muhip Dıranas. One of his important poets is *Olvido*. "Framework in Terms of the Meaning *Olvido*" titled in this study *Olvido* poet will be analysed two different respect; content and presentation.

Key words: Olvido Dıranas Turkish Literature